

Araştırma Makalesi/ Research Article

Silistre Ayanı Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Hayatı ve Faaliyetleri*

Halil Haluk Durkan**

(ORCID: 0000-0001-7410-9381)

Makale Gönderim Tarihi

20.09.2021

Makale Kabul Tarihi

21.12.2021

Öz

Bu makale 1792-1813 yılları arasında eşkıyalıktan Silistre ayanlığına yükselen Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın yaşamı hakkında bilgiler vermektedir. Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın dağlı eşkıyasının ortaya çıktığı dönemde adı belgelerde geçmeye başlamıştır. Bu süreçte eşkıyalık faaliyeti yürütmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. 1801 yılında Silistre mütesellimi olmasıyla daha önceden arasının bozuk olduğu Tirsiniklioğlu İsmail Ağa'yla çevre kazalardaki nüfuz mücadelesine başlamıştır. Bu mücadele Tirsiniklioğlu İsmail Ağa'nın 1806 yılında ölümüne kadar devam etmiştir. Yılıkoğlu bu mücadele sırasında sadece Tirsinikli'yle değil adamları Alemdar Mustafa Ağa ve Pehlivan İbrahim Paşa'yla da uğraşmıştır. Tirsinikli'nin ölümünden sonra yerine Rusçuk Ayanı seçilen Alemdar Mustafa Ağa, Yılıkoğlu'nu Silistreden çıkararak bir süre uzak kalmasını sağlamıştır. Daha sonra 1808 yılında Alemdar'ın da ölümüyle tekrar Silistre'ye ayan olarak geri dönmüştür. 1812-1813 Osmanlı-Rus savaşı sonrasında Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Rusya'ya kaçması ve dönüşünün ardından ölümü hakkında bilgiler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yılıkoğlu Süleyman Ağa, Tirsiniklioğlu İsmail Ağa, Alemdar Mustafa Ağa, Pehlivan İbrahim Paşa, III. Selim

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde 2017 yılında tamamlanmış olan *Silistre Ayanı Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Hayatı ve Ayanlık Faaliyetleri* başlıklı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

** Araştırmacı, Türkiye, halil_10_1990@hotmail.com

Life and Activities of the Ayan of Silistre Yılıkoğlu Süleyman Ağa

Abstract

This article gives information about the life of Yılıkoğlu Süleyman Ağa, who rose from banditry to Silistra ayan between 1792-1813. The name of Yılıkoğlu Süleyman Ağa started to appear in documents when the mountain bandit appeared. It is understood that he tried to carry out banditry activities in this process. He started his struggle for influence in the surrounding districts with Tirsiniğliğli İsmail Ağa, with whom he had been at odds before, when he became the trustee of Silistra in 1801. This struggle continued until the death of Tirsiniğliğli İsmail Ağa in 1806. During this struggle, Yılıkoğlu not only dealt with Tirsiniğli but also with his men Alemdar Mustafa Ağa and Pehlivan İbrahim Paşa. After Tirsiniğli's death, Alemdar Mustafa Ağa, who was chosen instead of Ruse Ayan, removed Yılıkoğlu from Silistra and kept him away for a while. Later, with the death of Alemdar in 1808, he returned to Silistra as a notable. After the Ottoman-Russian war of 1812-1813, information about Yılıkoğlu Süleyman Ağa's escape from Russia and his death after his return has been revealed.

Keywords: Yılıkoğlu Süleyman Ağa, Tirsiniğliğli İsmail Ağa, Alemdar Mustafa Ağa, Pehlivan İbrahim Paşa, III. Selim

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Hayatı

Yılıkoğlu'nun etkinlik sahası bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Silistre ve Deliorman bölgesidir. Balkanların kuzeyindeki Silistre ve Deliorman çevresini hâkimiyeti altında tutan sınır boylarının son büyük¹ ayanı Yılıkoğlu Süleyman Ağa arşiv belgelerinin çoğunda Yılıkoğlu ya da Yılıkzade diye geçmektedir. "Yılık" kelimesinin Tuna boyu taraflarında kullanılan anlamca karşılığı şaşsı demektir². Kelimenin anlamından da anlaşılacağı üzere ismin aile büyüklerinde birinin bu özelliğinden dolayı takıldığı söylelenebilir. Bununla birlikte "Yılıkzade" ismi sülale ismi olarak da kullanılmıştır.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın aslen Silistre'ye bağlı Taşağıl köyünden olduğuna dair bilgi Uzunçarşılı'nın eserinde yazmakta ise de bu bilginin

---

¹ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.5, Hzl. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005, s.171.

² *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, C. 11, Türk Dil Kurumu, Ankara 1979, s.4269-4270.

yanlış olduğu asıl doğum yerin şahinler köyü olduğu arşiv belgesiyle dođrulanmıřtır³.

Yılıkoğlu'nun Silistre mütesellimi olmadan önce Silistre ve Deliorman gibi yerlerde serseri bir şekilde dolaşıp eşkıyalık yaptığı ifade edilmiştir. Bulgar tarihçi V.P. Mutafchieva'nın iddiasına göre Yılıkoğlu 1787-1792 savaşı sırasında Deliorman bölgesini yıkan ve Rumeli'nin kuzey bölgesindeki Silistre ve Deliorman bölgelerinin egemenliği için mücadele eden ilk büyük Kırcalı lideriydi⁴. Bu iddia Yılıkoğlu'nun ortaya çıktığı ilk yıllar için doğru olabilir. Çünkü dağlı eşkıyasının ortaya çıkış tarihleriyle belgelerde adının geçmeye başladığı tarihlerin aynı zamanda olması bu ihtimali güçlendirmektedir.

Osmanlı arşiv kaynaklarında Yılıkoğlu'na ait tespit edilen en eski tarihli belge tahmini olarak 1791 yılına aittir. Bu belgede Yılıkoğlu'na yaptığı eşkıyalık hareketlerinden vazgeçmesi ve kanunlara uyması emredilmiştir. Yılıkoğlu ise bu emre karşılık gönderdiği arzında, İsmail Bina Emini Numan Bey'e sığındığını belirterek padişahtan affedilmesini istemiştir. Eğer affedilirse devleti için canı gönülden var gücüyle çalışacağına söz vermiştir. Bunun yanında Numan Bey eğer affedilmez ise eşkıyaya katılabilme düşüncesinde olacağını, affedilirse o çevrede söz sahibi olduğu ve İsmail Kalesine de yakınlığı nedeniyle yardımı olabileceğinden bahsederek Yılıkoğlu'nu kurtarmaya çalışmıştır. Yılıkoğlu'nun af dilemesiyle Numan Bey'in tavsiyeleri işe yarmış ve Yılıkoğlu affedilmiřtir⁵. Bu belgede dikkat çeken nokta ise Yılıkoğlu'ndan *Hezargratlı* diye bahsedilmesidir. Bu bilgi Yılıkoğlu'nun doğduğu şahinler köyünün o dönemde Hezargrat'a bağlı olduğunu göstermektedir. Yine bu belgenin ortaya koyduğu diğer bir veride Yılıkoğlu'nun 1791 yılı itibariyle bölgedeki yetkililerle en azından bir

---

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinikli İsmail, Yılıkoğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*, TTK Yayınları İstanbul 1942, s.33; BOA, C.ZB, nr. 67/3327- vr. 2 numaralı belgede maskat-ı re's olan şahinler karyesinde olan.... şeklinde geçmektedir.

⁴ V.P. Mutafçieva, "XVII. Yüzyılın Son On Yılında Ayanlık Müessesesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.31, Mart 1978, s.170.

⁵ BOA, AE.SSLM.III., nr. 1/1. Ahmet Hazerfen, *Rumeli ve Anadolu Ayan ve Eşkıyası 2 Osmanlı Arşiv Belgeleri*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2004, s.296-297. Bkz. Bahsettiğimiz belgeyi Ahmet Hazerfen bu kitabında çevirmiştir. Bu belgede tarih yoktur. Lakin yazar kitabında belgeye 1791 yılına tahmini olarak vermiştir.

kısmı ile dostluk veya çıkar ilişkisi içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yılıkoğlu'nun eşkıyalık faaliyetlerine başladığı zamanın dağlı eşkıyasının ortaya çıktığı zamana⁶, yani 1791-1792 yılına, denk gelmesinin bir tesadüf olmadığı kanısındayız. Çünkü Yılıkoğlu adının belgelerde ilk defa dağlı eşkıyasıyla beraber çıkması Yılıkoğlu'nun bu karışıklıkta bir eşkıyalık faaliyeti yürütmeye çalıştığının göstergesi olabilir. Ya da yukarıda bahsedildiği gibi V.P. Mutafchieva'nın iddiası üzerine Silistre ve Deliorman bölgelerinin egemenliği için mücadele eden ilk büyük Kırçalı lideri olması ihtimali de vardır.

Yılıkoğlu'nun bu tarihlerden sonraki 6 sene içinde Osmanlı arşivi kayıtlarında Rumeli'de yaptığı herhangi bir faaliyetle ilgili belgeye rastlanmamıştır. Bu süre içinde Yılıkoğlu'nun belgelerde adının geçmemesinin nedeni Osmanlı Devleti için tehlike arz edecek herhangi bir eşkıyalık faaliyeti yürütmediği şeklinde ifade edilebilir. Bu durumun 1793 yılında Edirne Bostancıbaşısı ile dağlı eşkıyası arasında alınan bir karar neticesinde dağlı eşkıyasının eşkıyalıktan vazgeçerek rahat duracağına söz vermesinin⁷ Yılıkoğlu'nun üzerindeki etkisini, aynı tarih ve aynı coğrafi bölgede olması sebebiyle, açıklamaktadır.

Bu geçen 6 seneden sonra 23 Ocak 1798 tarihli belgede Yılıkoğlu ile ilgili kaydedilen bir olayda Pazvantoğlu Osman'ın destekçilerinden Pazarcık Ayanı Sarıkloğlu'nun Hezargrat Ayanı Hacı Ömer Ağa ile husumetinden dolayı Yılıkoğlu'nu onun üstüne musallat ettiği anlatılmıştır⁸. Dağlı eşkıyası olarak adlandırılan grubun ayanların hizmetinde bulunması alışılmış bir durumdur⁹. Bu belge Yılıkoğlu'nun Pazarcık Ayanı Sarıkloğlu'nun emri altında çalıştığını ve Hezargrat ayanının bölgesinde eşkıyalık ederek musallat olduğunu ortaya koymaktadır.

⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Yücel Özkaya, *Osmanlı imparatorluğunda Dağlı İsyancıları(1791-1808)*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1983,s.33.

⁷ Enver Ziya Karal, *III. Selim'in Hatt-ı Hümayunları*, TTK Yayınları, Ankara 1942, s. 115.

⁸ BOA, HAT, nr. 63/2763.

⁹ Karal, *a.g.e.*, s. 115-117.

Bu olaydan 2 yıl sonra arşiv belgelerinde Yılıkoğlu Süleyman'dan "Hasekiyan-ı Hassa" unvanıyla bahsedilmeye başlanmıştır¹⁰. Bu unvan Yılıkoğlu Süleyman'a askeri hizmetlerinden dolayı verilmiştir¹¹. Lakin bu unvanın nasıl verildiği hakkında elde herhangi bir veri yoktur. Bu unvan karşısında yaptığı askeri hizmetler Yılıkoğlu Süleyman'ın Silistre mütesellimliğine giden yolda bir basamak olmuştur.

Bundan sonra 1800 yılının hemen başında Yılıkoğlu Süleyman Ağa Silistre, Tekfurgölü, Varna, Yenipazar, Pravadi, Çardak, Umurfakih, Babadağı, Karaharman, Balçık, İsakçı, Sahne, Mangalya, Kalcan ve Hacıoğlu Pazarı, Maçın, Tulca, Hırşova, Kozlıca, Tuzla, Ekradcık, Ahyolu, Misivri, Yenice-i Kızılagaç, Hatunili, Karinâbâd, Aydos, Yanbolu, İslimye ve Nevâhî-i Yanbolu kazalarının iltizam gelirlerini almasıyla mütesellimlik yolunda daha da güçlenerek nüfuzunu genişletmiştir. Ayrıca burada Yılıkoğlu'na "Silahşorân-ı Hassa" şeklinde hitap edildiği için başka bir rütbe de aldığı anlaşılmaktadır¹².

Yılıkoğlu Süleyman Silistre mütesellimliğine kadar ki hayatından önce, yani 1787-1792 Osmanlı-Rus Savaşı'nın son yıllarında başlayan eşkıyalık faaliyetleriyle hem devletin yanında hem de eşkıyalık yaparak devletin karşında gidip gelen durumu Haseki ve Silahşor rütbesi almasıyla artık asıl işinin Osmanlı Devleti'ne hizmet etmek olduğunu anlamıştır. Fakat Yılıkoğlu hem devlete hizmet etmesi hem de başka ayanlarla aralarındaki mücadeleden kaynaklı karışıklık çıkarmak gibi ikili durumu mütesellim olduktan sonra da devam edecektir.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Siliste Mütesellimliğine Gelmesi ve Dağlı Eşkıyası ile Mücadeleye katkıları

XVIII. yüzyılın son iki yılında Yılıkoğlu Süleyman'ın herhangi bir eşkıyalık faaliyeti yapmadan devletin hizmetinde olduğunu

---

¹⁰ BOA, HAT, nr. 53/2493-A; Halime Doğru, *Bir Kadı Defteri Işığında Rumeli'de Yaşam*, Kitap Yayınevi, Eskişehir 2007. Bkz. Halime Doğru'nun bu kitabın yazımında çevirisini yaparak kullandığı R 42 Numaralı Dobruca DŞS, hk. 69 orijinalinden atıfta bulunulmuştur.

¹¹ Bkz. Abdülkadir Özcan, "Haseki", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.16, İstanbul, 1997, s.368.

¹² R 42 Numaralı Dobruca ŞŞS, hk.106.

göstermesiyle kendi lehine olan yükselişin önü açılmıştır. Önünü açan diğer bir durum ise aldığı rütbelerden sonra Dobruca ayanı¹³ olmasıdır.

Yılıkoğlu daha Dobruca ayanı iken Osmanlı Devleti'nin dağlı eşkiyasıyla olan mücadelesine katılarak hizmette bulunmuştur. 1800 yılında Pazvantoğlu Osman'a karşı planlanan askeri harekâtın içerisinde yer almıştır. O sırada Silistre valiliğinde Musa Paşa bulunmaktaydı. Silistre Valisi Musa Paşa, Pazvantoğlu'nun yarattığı karışıklığı gördüğünü, buradaki kaza ayanları arasındaki silahlı çatışmayı önleyerek aralarını bulduğunu ve dağlı eşkiyasına karşı Niğbolu'ya asker göndereceğini bildirmiştir. Niğbolu'ya yapılacak bu harekâtın başına ise Palaslı Mehmed Paşa getirilmiştir¹⁴. Yılıkoğlu Süleyman Ağa ve Tirsinlikioğlu İsmail Ağa¹⁵ da eşkiyanın cezalandırılması için söz birliği ettiklerini ve diğer kaza ayanlarının da (Hezargrad, Şumnu vs.) bu konuda taahhüt verdiklerini Silistre Valisi Musa Paşa'ya yazdıklarını mektuplarında belirtmişlerdir¹⁶. Daha sonra Yılıkoğlu Süleyman, dağlı eşkiyasını yok etmesi için görevlendirilen Palaslı Mehmed Paşa'nın emrine girerek harekâta katılmıştır¹⁷. Demek ki Yılıkoğlu Pazvantoğlu'na karşı olan harekâta katıldığına göre dağlı eşkiyasından uzaklaşmıştır.

Dağlı eşkiyasına karşı olan harekât bittikten sonra Yılıkoğlu Süleyman Silistre mütesellimi olmak istediği için Tirsinlikioğlu İsmail Ağa'yla olan çatışmaları daha da artmıştır. Yılıkoğlu Dobruca ayanı iken Silistre mütesellimliğinde Tirsinlikioğlu İsmail Ağa'nın adamı olan Battal Mustafa Ağa bulunmaktaydı¹⁸. Battal Mustafa Ağa'nın Silistre halkına baskıları, devleti bu durum karşısında harekete geçirmiştir. Bundan dolayı Rumeli Valisi Hakkı Paşa tarafından Battal Ağa defalarca uyarılmıştır. Yapılan uyarılara rağmen Battal Mustafa Ağa'a halka yönelik baskılarını durdurmamıştı. Daha sonra devlet yönetimi Battal Mustafa Ağa yerine Yılıkoğlu Süleyman Ağa'yı Silistre mütesellimliğine

¹³ BOA, HAT, nr. 77/3179-B numaralı belgede "*Hâlâ Dobruca A'yânı Yılıkoğlu Süleyman kullarına şerif-i ikrâ-ı sudûr*" olarak hitap etmektedir.

¹⁴ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık*, Ankara 1994, s.64.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Kemal Beydilli "*Tirsinlikioğlu İsmâil Ağa*", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.41, İstanbul, 2012, s.204-205.

¹⁶ BOA, HAT, nr. 50/2375-C; BOA, HAT, nr. 1426/58421.

¹⁷ BOA, HAT, nr. 77/3179-B.

¹⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s.33.

aday olarak düşünmeye başlamıştır¹⁹. Silistre halkının da Yılıkoğlu'nun mütesellim olmasını istediği yazışmalardan anlaşılmaktadır. Bunların üzerine Yılıkoğlu Süleyman Ağa devlete bir mektup yazarak Silistre ahalisinin Battal Mustafa Ağa'dan yüz çevirmesiyle onun firar ettiğini ve halkın kendisinin mütesellim olmasını istediğini söyleyerek Silistre mütesellimliğine tayin emrinin gönderilmesini talep etmiştir²⁰.

Silistre mütesellimliğine Yılıkoğlu Süleyman Ağa haricinde Rusçuklu Aliş Ağa'nın da getirilmesi düşünölmüştü. Bu ihtimale karşı Rumeli Valisi Hakkı Paşa'nın tahriratında mütesellimliğe Aliş Ağa'nın gelmesinin münasip olmadığını tarafsız bir mütesellim olması gerektiği görüşünü iletmıştır. Bunun yanında Yılıkoğlu'nun Silistre mütesellimi gibi hareket ettiğinden de bahsetmiştir²¹.

İstanbul bu durum karşısında Tirsiniklioğlu İsmail'in bölgede güçlenerek yayılmasını durdurmak için Hakkı Paşa'nın buyruktusu ile 1801 yılında Yılıkoğlu Süleyman Ağa'yı Silistre mütesellimliğine tayin etmiştir²².

Yılıkoğlu'nun Silistre mütesellimliğine tayin edilmesi üzerine İstanbul'dan Silistre Valisi Gürcü Osman Paşa'ya ferman göndererek Battal Mustafa Ağa İstanbul'a çağırılmıştır. Çünkü Yılıkoğlu'nun Silistre mütesellimliğini kendisine yönelik bir tehdit olarak algılayan Tirsiniklioğlu İsmail, Battal Mustafa Ağa'ya kuvvet vererek Silistre üzerine göndermiştir. Bu durum hakkında Rumeli Valisi Hakkı Paşa İstanbul'a gönderdiği tahriratında, Battal Mustafa Ağa'nın Silistre'den İstanbul'a çağırılması hakkında Gürcü Osman Paşa'ya gönderilen fermanın uygulanmasının bölgede boşluk yaratacağını söylemiştir. Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın da Battal Mustafa Ağa'nın gidişini fırsat bilerek bu boşluktan faydalanabileceği ve eşkıyalık yapabileceğinden bahsetmiştir. İstanbul bu durumu değerlendirmiş ve Tirsiniklioğlu'na bir mektup yazarak Battal Mustafa Ağa'nın İstanbul'a çağırılmasını ya da oradan uzaklaştırılması emrini vermiştir. İşin daha fazla uzamasını

---

¹⁹ BOA, HAT, nr. 54/2509.

²⁰ BOA, C.DH, nr. 337/16838.

²¹ BOA, HAT, nr. 43/2171.

²² BOA, HAT, nr. 118/4773, BOA, HAT, nr. 126/5186-A bu iki belgenin tarihleri üzerinde yapılan incelemede 1801 yılının Ekim ayıyla 1802 yılının Şubat ayı arasında Silistre mütesellimi olduğu anlaşılmaktadır.

istemeyen Tirsiniklioğlu ise Battal Mustafa Ağa'nın bir daha Silistre'ye ayak basmayacağına söz vermiştir²³.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Silistre mütesellimi olma sürecinde Tirsiniklioğlu İsmail Ağa'nın Battal Mustafa Ağa aracılığıyla geçmişten gelen anlaşmazlıklarının ilk defa bölgede aleni bir şekilde çatışmaya dönüştüğü görülmektedir.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Silistre mütesellimi olması sırasındaki olaylar Rumeli'deki ayanların birbirleri arasındaki ayan olma mücadelelerinden sadece bir tanesidir. O dönemde dağlı eşkiyası bir taraftan, ayanların birbirleriyle mücadelesi öte taraftan Rumeli'de karışıklığa sebep olmaktaydı. İstanbul hükümeti de Rumeli'deki bu olaylarda ayanları dağlı eşkiyasına karşı barıştırmaya çalışarak devam etmiştir.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa daha önce Dobruca ayanı iken dağlı eşkiyasına karşı gerçekleştirilen harekâta katılmıştı. Silistre mütesellimi olduktan sonra da devletin dağlı eşkiyasıyla mücadelesinde katkıları olmuştur. 1803 yılında dağlı eşkiyalarından Manav İbrahim'e karşı, mücadele içinde olduğu Tirsiniklioğlu İsmail Ağa ile yine birlikte mücadele etmiştir.

Manav İbrahim'in eşkiyalık faaliyeti 1803 yılında Rumeli Valisi olan Vâni Mehmed Paşa zamanında daha da fazla uğraştırmaya başlamıştı. Manav İbrahim, kendisine gizlenecek yer olarak Tutrakan'ı seçmiş ve burayı zapt ederek, Eflak'tan zahire ve para talebinde bulunmuştur²⁴. Tirsiniklioğlu İsmail bu sırada Manav İbrahim'i ve yanındaki Celiloğlu ile Koşancalı Halil'i yanına çekmek istemişti. Manav İbrahim ise bunu kabul etmemiştir. Bu kez de Yılıkoğlu Süleyman Ağa, Manav İbrahim'i kendi tarafına çekerek Tirsiniklioğlu'nun elinde bulunan Rusçuk, Hezergrat, Eski Cuma, Şumnu kazalarına bağlı köylere hücumlar yaptırmaya çalışacaktı. Yılıkoğlu bunda başarılı da olmuştur. Yılıkoğlu el altından Manav İbrahim'e yardım ettiği gibi, Tirsiniklioğlu'nun elinde bulunan ya da ona taraftar durumunda olan Pravadi, Kozluca, Hacıoğlu Pazarı kazalarını ona yağmalattırması. Manav İbrahim çeşitli yağmalar

²³ BOA, HAT, nr. 118/4773; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, 34.

²⁴ BOA, HAT, nr. 62/2743; BOA, HAT, nr. 52/2412.

yaptıktan sonra Tutrakan'a çekilmiřti²⁵. İşte bu yağmalardan dolayı Osmanlı belgelerinde "*Manav galesi*" olarak adlandırılan karışıklıklar daha da uzayıp gitmiştir. Hem Yılıkoğlu Süleyman Ağa hem Tirsiniklioğlu İsmail Ağa bu eşkiyayı işin başında kendi amaçları için kullanmak istemiştir. Yılıkoğlu, Manav İbrahim'i Tirsiniklioğlu'na karşı kullanmayı azda olsa başarmıştı. Ama bu durum böyle devam etmemiştir.

Daha sonra Manav İbrahim'in çeşitli yağmalarından sonra Tutrakan'a çekilmesini fırsat bilen Tirsiniklioğlu İsmail Ağa, kuvvetlerinin komutanı hassa silahşorlarından Alemdar Mustafa Ağa'ya Tutrakan'nın kuşatılması emrini vermiştir. Alemdar Mustafa Ağa Rusçuk'tan hareketle, Manav İbrahim'i Tutrakan'da kuşatmış ve eşkiyanın pek çoğunu öldürmüřtür²⁶.

Manav İbrahim kuşatma sırasında kuvvetlerini kurtaramayacağını anladığından 25 kadar arkadaşıyla Tutrakan'dan çıkarak hükümete sığınma işini görüşmek için Yılıkoğlu'nun yanına gitmiştir. Yılıkoğlu'yla konuştuktan sonra tekrar geri Tutrakan'a dönmüştür. Bu durumu öğrenen Tirsiniklioğlu, Manav galesini kendisine katmak istemiştir. Bu sırada Manav İbrahim'in emri altından bulunan Arnavutlar, Yılıkoğlu'na katılmak istememişlerdir. Arnavutların Yılıkoğlu'na katılmak istememesi Tirsiniklioğlu'nun durumunu kolaylaştırmıştır. Manav İbrahim'de bu durumu ister istemez kabul etmiřtir²⁷.

Tirsiniklioğlu, Manav İbrahim'e yanında yer bulmuş ona karşı iyi niyetli hareket etmişti. Manav İbrahim de eşkiyalık etmeyeceği konusunda söz vermiştir. Lakin Manav İbrahim sözünü tutmamış yeniden eşkiyalığa başlamıştı. Tirsiniklioğlu bu duruma çok kızarak Manav İbrahim ve adamlarının üzerine yürümüş kırk iki kişinin kafasını keserek katletmiştir. Bu durumu hükümete gönderdiği mektubunda açıklamıřtır²⁸. Lakin Manav İbrahim ve diğer elebaşları Tirsiniklioğlu'nun saldırısından kurtulmayı başarmıştır.

²⁵ BOA, HAT, nr. 50/2355-F; Özkaya, *a.g.e.*, s.84.

²⁶ BOA, HAT, nr. 48/2317-C.

²⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.19-20; Meryem Kaçan Erdoğan-Meral Bayrak Ferlibaş-Kamil Çolak, *Tirsiniklizâde İsmail Ağa ve Dönemi (1796-1806)*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2009, s.84-85.

²⁸ BOA, HAT, nr. 59/2639; Özkaya, *a.g.e.*, s.85.

Dağlı eşkıyasının sözünü tutmayıp yeniden isyan etmesi Tirsiniklioğlu İsmail'i derhal harekete geçirmişti. Bu sırada Manav İbrahim'in 500, Celiloğlu'nun 150 kadar askeri Hezargrat ve Şumnu taraflarındaydı. Devlet Silistre Valisi Yusuf Paşa'ya, İbrail Nazırı Ahmed Ağa'ya ve Yılıkoğlu Süleyman Ağa'ya hüküm göndererek Tirsiniklioğlu'na yardım etmeleri emrini vermiştir²⁹. Böylece Yılıkoğlu Süleyman da bu harekâta Tirsiniklioğlu'nun yanında olacaktı. Bu iki ayanın dışında Hezargrat Ayanı Mustafa Ağa, Şumnu Ayanı Hacı Ali Ağa da katılacaktı³⁰. Bu harekât sonucunda Manav İbrahim ve takımı ele geçirildi. Manav İbrahim ve diğerlerinin kafaları kesilerek İstanbul'a gönderildi³¹. Süreç Manav İbrahim ve yanındaki diğer eşkıyanın başta Tirsiniklioğlu olmak üzere İbrail Nazırı Ahmed Ağa ile Yılıkoğlu ve diğer kaza ayanlarıyla beraber yok edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Silistre mütesellimliğindeki ilk yıllarında bir taraftan Tirsiniklioğlu ile mücadele ederken diğer taraftan da onunla yan yana gelerek devletin dağlı eşkıyasıyla olan mücadelesine katılmıştır.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Çevre Ayanlarla Mücadelesi

Osmanlı İmparatorluğu'nun, XVIII. yüzyılın sonlarında, esasen, çok zayıf olan merkezi yönetimi, taşrada kontrolü tamamen kaybetmiştir. Devletin, iktisadî, adlî ve askerî kurumları son derece bozuk bir durumda idi. Taşradaki adlî ve idârî makamlar asker ve zahire toplanması sırasında, devletin mühim işlerinin yürütülmesinde ve tamamlanmasında gayret göstermemesi, ayanların ve diğer görevlilerin de bu konudaki ihmalleri yüzünden mühim işlerin yerine getirilmesini aksatmaktaydılar³².

Rumeli'deki ayanlar ve derebeyleri bağımsız hareket etmeye başlamışlardı. Rumeli'deki ayanlar ve derebeyleri daha etkili olmak için kendilerine rakip gördükleri diğer ayan ve derebeylerin etkilerini kırmak için sekbanlar besleyerek rakiplerinin üzerine seferler

²⁹ BOA, C.DH, nr. 43/2108.

³⁰ Özkaya, *a.g.e.*, s.86.

³¹ BOA, HAT, nr. 57/2597.

³² Özkaya, *a.g.e.*, s.9.

düzenlemişler ve birbirlerinin bölgelerini zapt etmek için mücadele etmişlerdir³³.

Ayanların birbiriyle olan mücadelelerini Yılıkoğlu Süleyman Ağa'da da görölmektedir. Yılıkoğlu'nun Tuna Nehri'nin güneyinde nüfuz mücadelesinde Tirsiniklioğlu İsmail Ağa ile adamları Alemdar Mustafa Ağa ve Pehlivan İbrahim Ağa bu mücadelenin baş aktörleridir. Burada Tirsiniklioğlu İsmail Ağa ile eskiden beri uyuşmazlık yaşadığı ve mücadele ettiği baş düşmanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Tirsiniklioğlu İsmail Ağa ile bu uyuşmazlığı Silistre mütesellimi olmadan önceye dayanmasını nedeni Şarvi ve Abdüsselam köyleridir. Bu köyler öteden beri Sarızade Ali Ağa'nın idaresi altında olup Yılıkoğlu ise eskiden beri Tirsiniklioğlu taraftarı olan Sarızade Ali'den çekindiğı için bu köylerin Silistre ayanlığına yani kendisine bağlanmasını istiyordu³⁴. Zaten 1791 yılının Mayıs ayında Şarvi ve Abdüsselam köyleri ahalilerine İstanbul'dan bir hüküm gönderilerek buradaki halka verilmiş olan maktuiyyet (devlete belli götürü vergi ödeme) ve serbestiyet (geniş miktarda yönetim) kayıtlarının kaldırılıp tüm yönetim işlerinin Silistre'de görüleceğini böylelikle yöredeki eşkıyalığın önünün alınması için bir karar verilmişti³⁵. Yani bu iki köy 1791 yılından itibaren aslında Silistre'ye bağlıdır. Lakin Tirsiniklioğlu İsmail bu iki köyü kendi nüfuzu içine katmaya çalışarak bu uyuşmazlığın oluşmasına ortam hazırlamıştır.

Yılıkoğlu'nun mütesellim olmadan öncesine dayanan bu uyuşmazlık Yılıkoğlu'nun 1801 yılında Silistre mütesellimliğini Tirsiniklioğlu İsmail Ağa'nın adamı olan Battal Mustafa Ağa'dan almasıyla Tuna nehri boyundaki ve güneyindeki kazalarda bir hâkimiyet mücadelesi şeklinde ileri boyuta taşınacaktı.

Yılıkoğlu, kendi bölgesi dâhilinde bulunan Topcu ve Yemişli kazalarını Tirsiniklioğlu tarafından ele geçirildiğini ve buralara Pehlivan İbrahim Ağa'nın ayan olarak gönderildiğini devlete bildirerek Dobruca ve Deliorman taraflarına kadar sokulmuş olan Pehlivan Ağa'nın geri çekilmesini buradan kaldırılarak Dobruca ayanlığının yeniden kendisine

---

³³ Özkaya, *a.g.e.*, s.15.

³⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.14.

³⁵ BOA, AE.SSLM.III, nr. 433/24683.

verilmesinde ısrar etmişti. Hâlbuki Tirsiniklioğlu İsmail, buraları elde etmeden önce Deliorman ayanlarıyla anlaşmış olduğunu ve Pehlivan Ağa'nın ise halkın lüzum görmesi üzerine ayan olarak gönderdiğinden bahsederek bu bölgelerden kuvvetlerini çekmeyip iki tarafta da gerginliğin devam etmesine neden olmuştur³⁶.

Tirsiniklioğlu sadece Dobruca çevresini değil bölgedeki diğer kazaları da ele geçirmek istiyordu. Şumnu kazasıyla buna devam etti. Tirsiniklioğlu kendisine muhalif olan Şumnu Ayanı Çavuşzade Hacı İsmail Ağa'nın vefat etmesinin ardından ayan olan Mehmed Ağa'yı kendi yanına çekerek Şumnu kendi nüfuz bölgesine dâhil etti. Mehmed Ağa'nın, Yılıkoğlu'na muhalif vaziyet almasından dolayı Yılıkoğlu'nun işi zorlaşmıştı. Yılıkoğlu, Çavuşzade'nin vefatından sonra Kadı Bekir Efendi vasıtasıyla ve Pehlivan İbrahim'in Silistre taraflarından uzaklaştırılması ve Şumnu ayanlığının kendisine verilmesi şartıyla bölgedeki dağlı eşkiyasını def edeceğini taahhüt etmiştir. Sadrazam bunun üzerine Yılıkoğlu'nun Silistre'den çıkma ihtimali üzerine Edirne bostancıbaşılığına kendisi gibi bir güçlü ayanın getirilmesini düşündüğünü Yılıkoğlu'na iletmiştir. Yılıkoğlu bu görevi hemen kabul etmiştir. Bu göreve ek olarak da Tirsiniklioğlu'nun kendisine musallat ettiği Pehlivan Ağa'yı kendi bölgesinden uzaklaştırılmasını istemiştir. Lakin sadrazam Tirsiniklioğlu ile aralarındaki düşmanlıktan dolayı eğer Yılıkoğlu'nun Silistre'nin merkezinden çıkması halinde Tirsiniklioğlu'nun Silistre'yi zapt edeceği düşünerek Yılıkoğlu'nun Silistre'de kalmasının daha doğru olduğunu düşünerek kendisine kalması yönünde emir verilmiştir³⁷.

Balkanların güney bölgesinin en önemli ve verimli bölgelerini ele geçirmiş olan Tirsiniklioğlu bundan sonra Yılıkoğlu'nu Silistre'den çıkarmadıkça bu düşmanlığa nihayet vermeyeceğini ve hükümetin kendisine karşı Yılıkoğlu'nu tutmakta olduğunu ve Yılıkoğlu'nun kendisini Rusçuk'dan çıkartmadan, Yılıkoğlu'nu Silistre'den çıkartacağını ve devletçe ne yapılırsa yapılsın kararından dönmeyeceğini açıkça beyan etmiştir. Buna karşı Yılıkoğlu kendisini hükümetin emriyle Silistre'ye tayin olduğunu söyleyerek o da hiçbir şekilde buradan ayrılamayacağını söylemiştir. Bu Silistre meselesinin

³⁶ BOA, HAT, nr. 54/2509.

³⁷ BOA, HAT, nr. 64/2786; BOA, HAT, nr. 135/5556; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.34-35.

aralarında çözümlü için Tirsiniklioğlu tarafından Alemdar Mustafa Ağa Tutrakan'a gönderilmişti. Yılıkoğlu da oraya giderek Alemdar ile görüşmüş ise de Silistre işi artık kişisel bir mesele halini almıřtı³⁸.

Tirsiniklioğlu 1805 senesi başlarında Yılıkoğlu'nun elinde bulunan Deliorman ve Dobruca kazalarını da zapt eylemiř³⁹ ve Dobruca'ya Pehlivan Ağayı ve Yenipazar'a Gâvur İmam'ı ve Umur fakih kazasına Hasan Ağa'yı ve Topcu kazasına Uzun Ağa'yı ayan tayin ederek kendilerini merkezi olan Rusçuk'a çağırıp ayanlık küşkü giydirmiřtir⁴⁰. Bunlardan Pehlivan Ağa Tirsiniklioğlu'ndan aldığı talimat üzerine Mangaliya Ayanı Aliş Ağa'yı tuzakla yanına çağırıp ortadan kaldırmıştır. Bunun nedeni Tirsiniklioğlu'nun Varna ve Kovarna iskelelerine almak istemesidir. Mangaliye'nin yanında Balçık kasabasını da zapt eyleyip köylerini yağma ettirmiş ve bundan başka Hacıoğlu Pazarı ve diğer kazalara üzerine de Gâvur İmam'ı sevk ederek halka zulmetmiřtir⁴¹.

1806 senesinin Ağustos ayına geldiğinde dengeleri değiştiren bir olay yani Tirsiniklioğlu'nun ölümlü gerçekleşmiştir. Tirsiniklioğlu ile Yılıkoğlu arasındaki bu mücadele Tirsiniklioğlu'nun öldürölmesiyle⁴² son bulmuştur. Bu fırsatı kaçırmak istemeyen Yılıkoğlu kendi maiyetinde bulunana Gâvur İmam'ı ve yanındaki 500 yüz kişiyi Yenipazar kazasına yollamış bu kuvvetlere ek olarak Aydos Ayanı Odacıoğlu'nu bu kuvvetlere katarak Yenipazar kazasını kendi nüfuzuna katmak için hem zaptına hem de istilasına bařlamıřtır⁴³. Alemdar Mustafa ise o sırada Rusçuk'a gidip kendini ayan seğıtirmişti. Bu seğıimin hemen ardından Yılıkoğlu'nun Yenipazar'ı kuşattığını duymuştur. Alemdar bunun üzerine "*Böyle giderse elimizde Rusçuk kazâsı dahi kalmaz*" diyerek kendi taraftarlarından Satioğlu'nu Silistre üzerine

³⁸ BOA, HAT, nr. 54/2509. Bkz. "...hatta Tirsiniklioğlu'nun cümlet'ül-mülkü ve her işe kullandığı Mustafa Bayrakdar namında birisi var ki galiba mukaddemce istid'a idup silahşorluk celb itmiş. Mezbur fil'asil Ruscu kazâsından olub bu esnada Pazvantoğlu tarafından Tırnova semtine taslit olunan takımı güyâ Bayrakdar-ı mezbur perişan ve Selvi kazâsına firar ittirub kulunuzun Ruscuğa vurüdümdan bir kaç gün evvel Ruscuğa gelmiş ve Tutrakana gidub Yılıkoğlu dahi Silistre'den Tutrakan'a gelub Tirsinikli ile barışmak müzakeresine ağası tarafından memur..."

³⁹ BOA, HAT, nr. 58/2620.

⁴⁰ BOA, HAT, nr. 58/2620-B.

⁴¹ BOA, HAT, nr. 58/2620-H; Uzunçarşılı, a.g.e., s. 23.

⁴² BOA, HAT, nr. 63/2761.

⁴³ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 37-38.

göndermiştir. Satioğlu bir gece ansızın Silistre'ye baskına giderek şehre girmiş ve durumdan haberdar olan Yılıkoğlu maiyetindeki birkaç adamıyla Silistre kalesinin su kapısı tarafından İbrail tarafına kaçmıştı. Alemdar kuvvetleri bu fırsatı kaçırmayarak hemen o tarafa gidip İbrail'i muhasara etmişler ve burada buldukları taraftarlarla da İbrail sokaklarını alıp Nazır Ahmed Ağa'yı bin nefer askeriyle iç kaleye çekilmeğe mecbur eylemişlerdi⁴⁴.

Yılıkoğlu'nun Silistre'den İbrail'e kaçması ile Alemdar kuvvetlerinin İbrail'i kuşatması, devletin İbrail Nazırı Ahmed Ağa'yı Silistre valiliğine tayin etme planını sekteye uğratmıştır. Bunun üzerine Silistre valiliği oraya en yakın olarak Hotin Muhafızı Mehmed Paşa'ya verilmiştir. Mehmed Paşa'ya gönderilen fermana, Yılıkoğlu Süleyman, Alemdar Mustafa, İbrail Nazırı Ahmed Ağa ve Selvi Voyvodası Hasan Ağa'yı birbirleri ile mücadele etmeden idare edilerek bir diğeri aleyhine gaile çıkmamasına dikkat etmesi tavsiye edilmiş ve aynı zamanda Yılıkoğlu ile diğer üç kişiye de nasihatlerde bulunulmuştu⁴⁵.

Alemdar Mustafa Ağa'nın Silistre'den Yılıkoğlu'nu çıkarması ve akabinde İbrail'i kuşatması, Yılıkoğlu'nun Yenipazar ile Aydos'u kendine katarak İslimiye'yi işgal etmesi gibi olaylar devlet tarafından tehlikeli görülmesiyle İstanbul'u telaşa düşürmüştür. Alemdar'ın yalnızca Rusçuk ayanı olması için çalışan devlet, gelişen bu olaylar karşısında bazı geçici tedbirler almak istemişti⁴⁶. Lakin Rusçuk ayanlığının yanında Silistre, Aydos ve İslimiye'nin de onun nüfuzu altına girmesini kabul etmek zorunda kalmıştır.

Yılıkoğlu ise Alemdar Mustafa Paşa ölene kadar Silistre mütesellimliği görevinden uzak kalmıştır. Daha sonra ise Alemdar Mustafa Paşa'nın 1808 yılının Kasım ayında ölümünden sonra tekrar Silistre mütesellimliği görevine dönecektir. Tekrar göreve geldiğini de 1809 yılına ait olan bir belgeden anlaşılmaktadır⁴⁷. Silistre mütesellimliği görevine tekrar dönerken de Alemdar Mustafa Paşa'nın

⁴⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.53.

⁴⁵ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.52.

⁴⁶ BOA, HAT, nr. 56/2580.

⁴⁷28/Zilkade/1223-15/Ocak/1809 tarihli Cevdet.Maliye fonuna kayıtlı 676/27749 numaralı belgeden anlamaktayız. Burada Yılıkoğlu'na hitab ederken "Silistre Mütesellimi Yılıkzade Süleyman" ifadesi geçmektedir.

vefatından sonra, onun adamlarından Rusçuk ve Silistre taraflarına kaçmış olan Kör Ahmet Efendi, sarrafı Manok ve Kaptan-ı Derya Ramiz Paşa'yı yakalamak üzere gönderilen Mirmiran Kandıralı Mehmet Paşa'nın maiyetine verilmiştir. Yılıkoğlu'nun Mehmet Paşa'nın maiyetine katılıp Silistre'ye gitmesini uygunsuz bulan sadrazam kethüdası Çelebi Mustafa Reşid Efendi “*Anın yerine başka dört beş ayan tayin olunsun!*” demişse de pek işe yaramamıştır⁴⁸. Bunun yanında Kandıralı Mehmet Paşa, Yılıkoğlu için Dergah-ı Ali Kapıcıbaşılığı rütbesi istemiş⁴⁹, verilmez ise Alemdar'ın adamları üzerine olan memuriyetini bırakıp İstanbul'a döneceğini ima etmiştir. Bu ısrarlar üzerine Yılıkoğlu'na kapıcıbaşılık rütbesi verilmiştir⁵⁰. Yılıkoğlu, Alemdar'ın adamları üzerine olan harekete katılması ve kapıcıbaşılık rütbesi almasıyla birkaç sene uzak kalmış olduğu Silistre'ye daha da güçlü bir şekilde geri dönerek tekrar yerleşmiştir.

Osmanlı-Rus Savaşı (1806-1812) Sonrasında Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Rusya'ya Kaçışı

Yılıkoğlu Süleyman Ağa Osman-Rus savaşının bitiminden sonra Balkanlardaki nüfuz alanını genişletmeye çalışıyordu. Lakin hem II. Mahmud'un ayanlığı kaldırma isteği hem de artık güçlü ayanların ortadan kalkması devletin ayanlık karşısındaki elini güçlendirmiştir. Yılıkoğlu'da bu durum karşısında Bükreş anlaşmasından sonra 1812 Kasım ayına kadar ayanlığını sürdürebilmiştir.

Osmanlı Devleti ile Rusya arasında barış anlaşması imzalandıktan sonra devleti içerden kemiren ayanlığın korkunç bir şekil aldığı gören II. Mahmud, devletin bir elden, merkezden idaresini temin için ayanlığı kaldırmaya düşünerek icraata girişmişti. Uygulanan merkezileştirme siyaseti sonunda, ayanlar idari ve askeri güçlerini kaybetmeye başlamıştı. Ama azda olsa taşradaki sosyal ve iktisadi nüfuzlarını devam ettirme imkânını gene de bırakmamışlardı⁵¹.

⁴⁸ Şanî-zâde Mehmed Atâullah Efendi, *a.g.e.*, C.1, s.164-165.

⁴⁹ BOA, HAT, nr. 280/16624.

⁵⁰ Ahmed Cevdet Paşa, *a.g.e.*, C.5, s. 2274.

⁵¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.39; Özcan Mert, “II. Mahmut Döneminde Taşradaki Merkezileştirme Politikası”, *Türkler*, C. 13, Ankara 2002, s. 720-729.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın da II. Mahmud'un uyguladığı bu politika sonucunda ayanlığı sona ermeye başlamıştır. Bükreş anlaşmasından sonra Yılıkoğlu 5 ay daha ayanlığını sürdürmüştü. Lakin bu süre içindeki yaptığı nüfuz alanını genişletme, diğer kazalarda eşkıyalık etme ve kazaların halklarına zulmetme gibi fenalıklar yapmaya devam etmişti.

Yılıkoğlu'nun yaptıklarına daha fazla dayanamayan devlet idaresi katli hakkında ferman çıkartarak öldürülme emrini vermişti. Bunun üzerine fırsat kollanmış kendisine bir baskın düzenlenerek öldürülmeye çalışılmıştır. Lakin Yılıkoğlu bu baskından kurtulmuştur⁵².

Devlet, bu baskından kurtulan Yılıkoğlu'nun çevresinde ona bağlı olan Yenipazar Ayanı Kara Ali oğlu Mehmed, kardeşi Pravadi Ayanı Ali ve Kozluca Ayanı Halil hakkında da ölüm fermanları çıkarmıştır. Bu ayanlar hakkında ölüm fermanları çıkmasının nedenlerine gelince hem Yılıkoğlu'na bağlı olmaları hem buldukları kazalarda halka zulüm ve düşmanlık etmeleridir. Ölüm fermanlarının yanında bu ayanların mallarının, eşyalarının ve hayvanlarının mübaşir aracılığıyla el konulması emri de verilmiştir⁵³.

Baskından kurtulan Yılıkoğlu Silistre'ye bağlı Rahman Işıklar⁵⁴ köyüne kaçarak orada saklanmaya başlamıştı. Bunu haber alan devlet Yılıkoğlu üzerine hazinedar ve silahtarın birlikleriyle bir miktar asker göndermişti. Askerler köye baskın yaptıklarında Yılıkoğlu'nun yanında bulunan adamlarını katletmişlerdi. Baskına fazla dayanamayan Yılıkoğlu iki adamıyla Silistre'ye kaçmıştır⁵⁵. Bunun üzerine devlet Yılıkoğlu'nun Rahman Işıklar köyünde, Şumnu'ya 4 saat mesafede olan Markofça köyünde ve Şahinler köyünde bulunan bütün mal, eşya ve hayvanlarına devlet hazinesi için el konulmasına yönelik emir verilmiştir. Mallarının tespiti için ise Silistre Valisi Vezir Hafız Ali Paşa'yı ve Silistre kadısını görevlendirilmişti. Muhallefatın tespit edilerek el konulup hazineye devri için mübaşir gönderilmiştir⁵⁶. Mallarının el konulması emrinin yanında kaçtığı yerin dikkatli bir şekilde araştırılıp,

⁵² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.39.

⁵³ BOA, C.ZB, nr. 67/3327- vr. 1.

⁵⁴ Rahman Işıklar şimdiki Okorş. Bkz. Ayşe Kayapınar – Emine Erdoğan Özünlü, *Mihaloğulları'na Ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri*, TTK Yayınları, Ankara 2015, s.94.

⁵⁵ TS.MA, e.5772/1=749/15.

⁵⁶ BOA, C.ZB, nr. 67/3327- vr. 2.

bulunduğu anda adamlar göndererek yakalanması ve başının kesilerek İstanbul'a gönderilmesi de emredilmiştir⁵⁷.

Rahman Işıklar köyündeki baskından kurtulan Yılıkoğlu, Silistre ve Deliorman taraflarına giderek orada saklanmıştı. Devlet, Yılıkoğlu'nun peşine Satızade Ali Ağa'yı göndererek takip ettirmiştir. Yılıkoğlu Silistre taraflarında iken kendisine memur edilen Satızade Ali Ağa'yla bir çatışmaya girmiş ve onu öldürmüştür. Yılıkoğlu devlete karşı itaatsizliklerinden vazgeçmeyip Silistre ve Deliorman taraflarında para çalarak hırsızlık yapmaya başlamıştı. Ve çaldığı paralarla gizlice Rahman Işıklar köyüne gelerek paraları köyde bir yere gömmüştü. Lakin kıymetli ziynet eşyalarını yanına alarak Silistre tarafına doğru gitmiştir. Yılıkoğlu'nun daha sonra Silistre'den Bükreş'e geçeceği tahmin edilmekteydi. Bunun için Kethüda Galip Efendi'ye bir tahrirat gönderilerek Bükreş tarafına gelir ise idam edilerek başının gönderilmesi hakkında emir verilmiştir. Yılıkoğlu'nun Rusçuk tarafına da geçme ihtimaline karşı Behram Paşa ve Boşnak Ağa'ya da aynı emir gönderilerek gereğinin yapılması istenmiştir⁵⁸.

Yılıkoğlu'nun Silistre'de biraz oyalandıktan sonra kendisine kayık tedarik ederek Tuna'nın kuzeyine doğru gittiği anlaşılmıştı. Lakin tam olarak nereye gittiği belli değildi. Önce İbrail tarafına gideceği düşünölmüş oradaki geçit başlarına tüfekçilerle delibaşları gönderilerek tutulması sadrazam tarafından emredilmiştir. Yılıkoğlu'nun peşine ise Silistre Muhafızı Mirmirân Ali Paşa memur edilmişti. İbrail'e memur edilen Başbakikulu Osman Ağa Yılıkoğlu'nun Tımarâbâd'a⁵⁹ geldiğini öğrenince hemen Ali Paşa'yı durumdan haberdar etmişti⁶⁰.

Kalas Serdarı Mustafa Ağa'nın Başbakikulu Osman Ağa'ya gönderdiği şukkasından anlaşıldığı üzere Yılıkoğlu, 10 Kasım 1812 tarihinin Pazar gecesi 6 tane adamı ile beraber Tımarabad iskelesine geçen bir süvari tarafından görölmüş ve takip edilmiştir. Takip üzerine

⁵⁷ BOA, C.ZB, nr. 66/3299.

⁵⁸ BOA, HAT, nr. 649/31761; TS.MA, E.5772/1=749/15.

⁵⁹ Tımarâbâd bugün Ukrayna sınırları içinde olan Reni şehridir. Bkz. Aleksandır Sereda, *18. ve 19 yüzyıllarda Silistre Eyaleti: İdari-bölgesel Yapısı, Yerleşim ve Nüfus Kuzeybatı Karadeniz Kıyısı*, Bulgar Bilimler Akademisi, Tarih Entitüsü, Sofya 2009, s.183, 257, 260.

⁶⁰ BOA, HAT, nr. 1225/47874-A.

Yılıkoğlu'nun Tımarâbâd iskelesine giderek orada beklediği anlaşılmıştır. Yılıkoğlu iskeleye vardığında iskelenin içine girmeyip karavela türü bir gemi içinde karantinada beklediği g r lm řt r⁶¹. Yılıkoğlu'nu takip eden Mirimiran Ali Paşa da onun Tımarâbâd'da beklemekte olduğunu Başbakikulu Osman Ağa'dan  đrenmiřtir⁶². Ali Paşa Yılıkoğlu'nun Tımarâbâd'da olduğunu Kalas ve İbrail'den gelen yazılardan öğrendiğini hemen sadrazama gönderdiği arızasında anlatarak durumdan haberdar etmiřtir⁶³.

Sadrazam Hurşid Paşa'da bu durumu öğrendikten sonra Yılıkoğlu'nun idamı için gereken emirleri Kalas'a, İbrail'e ve Silistre Muhafızına göndermişti. Lakin Tımarâbâd, Bükreş Anlaşması'ndan sonra Rusya tarafında kalmıştı. Eğer askerler Yılıkoğlu'nu öldürme için Tımarâbâd'a girerlerse sınır ihlali yaptıkları için anlaşma bozulacaktı. Osmanlı Devlet'i ise Bükreş Anlaşması gereğince firarilerin iade edilmesi şartına Rusya devletinin uyulması isteğinde bulunacaktı. Bu isteğin yazılması için İbrail Muhafızı Halil Paşa'ya emir gönderilmiştir. Lakin Rusya devleti o sırada Fransa ile savaşta olduğu için bu işi elçi yoluyla yapılması uygun görülmüştü. Halil Paşa, Rus elçi İtalinski'ye Yılıkoğlu'nun reddedilerek sınır dışı edilmesi talebinde bulunmuştur. Lakin bunun yanında Halil Paşa'nın elçiye ifade vermesi gerekli bulunmuştu. Halil Paşa sadrazama durumu bildirerek elçiye ifade vermeye gitmek için izin istemiştir. Sadrazamda Halil Paşa'nın elçiye gitmesine izin vermiştir. Halil Paşa İtalinski'ye durum hakkında bilgi vermiş ve Yılıkoğlu'nun iade edilerek Osmanlı Devleti sınırları içine gönderilmesi isteğinde bulunulmuştur. Ve resmi olarak İtalinski'den durumu devletine bildirmesi söylenmesinin ardından İtalinski durumu yazılı olarak bildireceğini s ylemiřtir⁶⁴.

İtalinski durumu bildireceğini ifade ettikten sonra sadrazam, İbrail Muhafızı Ali Paşa'ya ve Babadağı ayanına emir gönderilerek eğer Rusya Yılıkoğlu'nu kendi sınırından Osmanlı Devleti'nin sınırına gönderir ise bulunduğu anda yakalanıp idam edilmesini söylemiştir. Lakin Babadağı ayanının İsmail tarafına Yılıkoğlu için gönderdiği casuslar geri dönerek

⁶¹ BOA, HAT, nr. 1225/47874-F.

⁶² BOA, HAT, nr. 1225/47874-E.

⁶³ BOA, HAT, nr. 1225/47874-B.

⁶⁴ BOA, HAT, nr. 1225/47874.

gelişmeler hakkında bilgi getirmişlerdi. Casusların verdiği bilgiye göre Rusya yönetimi Yılıkoğlu'na Kocagöl adlı yerde 37 adamıyla kendisine 4 adet konak verdiğini ve orada kaldığını öğrenmişlerdir. Bunun üzerine 1813 yılının Şubat ayında elçi İtalinski'ye tekrar Bükreş Anlaşması'na göre Yılıkoğlu'nu iade edilerek gereğinin yapılması bildirilmişti⁶⁵. Bu gelişmelerin aslında Rusya'nın Yılıkoğlu'nu bırakmayarak sınırları içinde yerleştirep Osmanlı Devleti aleyhine kullanmak istediğinin bir göstergesidir.

Devlet hala Yılıkoğlu'nun Osmanlı sınırı içindeki mallarının peşini bırakmamıştı. Bu malları bulup devlet hazinesi kazandırmak istiyordu. Defterdar Yılıkoğlu'nun mallarını araştırmaları sırasında Hezargratlı Hacı Ömeroğlu adlı birinin Yılıkoğlu'nun bütün mallarının nerede olduğunu bildiği hakkında haber almışlardı. Hemen Hacı Ömeroğlu tutuklanarak sorguya çekilmişti. Sorgulandıktan sonra Hacı Ömeroğlu'nun Yılıkoğlu'nun mallarının yerini bilmediği anlaşılmıştır. Bunun yanında Yılıkoğlu'nun orduda oğlu olduğu hakkında duyum alınmıştı. Bu haber araştırılmış ve Yılıkoğlu'nun ordu da oğlu olmadığı anlaşılmıştır⁶⁶. Bunun yapılmasının sebebi eğer orduda oğlu var ise tutuklatılıp İstanbul'a getirilerek Yılıkoğlu'na karşı kullanılmaktı.

Rusya Devleti Yılıkoğlu'nu yazılı olarak koruma altına aldığını Osmanlı Devleti'ne bildirmese de Fransa ile savaşıını bahane ederek Yılıkoğlu'na ve adamlarına kendi sınırları içindeki Kocagöl adlı yerde ikamet ettirerek durumu geciktirmeye yönelik hamleler içine girmiştir. Böylece Yılıkoğlu 5 aydan fazla süre Rusya tarafında kalmıştır.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Rusya'dan Dönmesi ve Ölümü

1813 yılının Ağustos ayına kadar Rusya tarafında kalan Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın kaldığı süre boyunca orada ne yaptığı, Rusya Devleti ile nasıl bir bağlantı içinde olduğu hakkında herhangi bir bilgiye belgelerde rastlanmamıştır. Sadece Yılıkoğlu'nun talep edilmesi ve kendisiyle beraber adamlarına tesis edilen konaklar hakkında durumlarını ortaya koyabilmekteyiz.

⁶⁵ BOA, HAT, nr. 1164/46089; BOA, A.MKT.d 1043, vr.19

⁶⁶ BOA, HAT, nr. 645/31595.

Rusya Devleti Yılıkoğlu'na 1813 yılının Ağustos ayında kendi sınırlarına gitmesi için izin vermiştir. Yılıkoğlu bunun üzerine Maçin ve İsakçı tarafları üzerinden 25 kadar adamıyla beraber ansızın sınırı geçerek gizlice Silistre taraflarından içeriye doğru girmiştir. Bu haberi daha önce Şahin Ali Paşa ve kethüdasıyla beraber Yılıkoğlu'nun muhalefatını zapt etmeyle görevlendirilen Kerkeler Ahmed Ağa'nın adamı tahrirat ile haber vermiştir. Haberin alınmasıyla gerçekliği araştırılmaya başlanmıştır. Bu haberin gerçek olduğu doğrulanınca orduya ve çevre kazaların kadılarıyla ayanlarına emirler yazılarak her nerede görülür ise hemen tutuklanıp idam edilmesi söylenmiştir. Yılıkoğlu da Silistre'deki nüfuzun tekrardan elde etmek için geliyordu. Bunun üzerine Silistre mütesellimi de Yılıkoğlu'nu yakalamak için harekete geçmişti. Yılıkoğlu, Silistre müteselliminin kuvveti olmamasından dolayı kasabayı elde etmek için çalışmış ise de etraftan yardıma koşan kuvvetler sayesinde Silistre'yi almaya muvaffak olamamış ve kendisi bir baskına uğratılarak Silistre'den kaçmıştır. Mütesellim sadece birkaç adamını yakalayıp idam edebilse de Yılıkoğlu'nun kendisini yakalayamamıştır⁶⁷. Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Rusya tarafından izin verilerek Osmanlı sınırları içine geri dönmesiyle amacının Silistre'yi ele geçirerek ayanlığını tekrardan kabul ettirmeye çalışması olarak görebiliriz.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa Silistre'de uğradığı yenilgi ve hezimetten sonra umutsuz bir şekilde Silistre'nin güneyine inmeye başlamıştı. Birkaç gün sonra Silistre'nin Deliorman taraflarına geçerek orada saklanmaya çalışıyordu. Bunun üzerine İbrail Muhafızı İsmail Paşa'ya ve diğer kaza ayanlarına emir gönderilerek geçitlerin ve derbentlerin araştırılarak Yılıkoğlu'nun bulunması söylenmiştir. Devlet tarafından memur edilen askerler Yılıkoğlu'na orada da rahat vermemişlerdir. Buna ek olarak Edirne'de bulunan kethüda Galib Efendi dahi Yılıkoğlu'nun güneye doğru indiğini haber alınca o da Edirne'ye yakın kazalara emirler göndererek tedbir alınmasını söylemiştir⁶⁸.

Yılıkoğlu'nun bunun üzerine Tuna'nın daha da güneyinde bulunan Şumnu kazasına gitmeye karar vermiştir. İsmail Paşa ve diğer kaza ayanları ise hala Yılıkoğlu'nu bulma çalışmalarına devam etmekteydi.

⁶⁷ BOA, HAT, nr. 1352/52822; BOA, A.MKT.d 1045, vr.80; Uzunçarşılı, a.g.e., s.39.

⁶⁸ BOA, A.MKT.d 1045, vr.43; BOA, HAT, nr. 1225/47873-A.

Daha sonra Yılıkoğlu 12 Eylül 1813 Pazar gecesı saat yedi sularında yanındaki yardımcısı Kığılcım'la beraber Balkanları aşarak daha da güneye inmiş ve Şumnu tarafına doğru gelmiştir. Şumnu'da Kamçı nehri kenarındaki Köprü köyüne gelerek bir köylünün evinde saklanmaya başlamıştır. Orada bir köylünün evinde konaklamaya başladığı ortaya çıkınca köylü halkı Şumnu Ayanı Çavuşzade Hasan Ağa'ya Yılıkoğlu'nun burada saklandığını haber vermiştir⁶⁹.

Yılıkoğlu'nu Köprü karyesinde olduğunu haber alan Çavuşzade Hasan hemen Şumnu civarındaki Alizade İsmail Ağa, Acemzade İbrahim Ağa, Acemzade Ömer Ağa ile beraber yanına 500 kadar asker alarak Yılıkoğlu'nun bulunduğu yere doğru hareket etmişlerdir. Köye vardıklarında Yılıkoğlu'nun saklandığı evin yanına gelerek etrafını askerlerle çevirmişlerdi. Yılıkoğlu yanındaki birkaç adamıyla beraber Çavuşzade Hasan ile çatışma içine girmeye başlamıştı. Evin içinden Çavuşzade'nin adamlarına doğru kurşun atmaya çalışıyorlardı. Bu çatışma esnasında Yılıkoğlu'nun adamlarından kimi ölmüş kimiyse yaralanmıştı. Bunun üzerine Çavuşzade adamlarıyla evi ve etrafını ateşe vererek yakmaya başladılar. Bunu gören yardımcısı Kığılcım hemen kaçmıştır. Yılıkoğlu'da yaralı bir şekilde can havliyle evden dışarı çıkıp kaçmaya çalışmış fakat Evin etrafı tam bir kuşatma altında olduğu için başarılı olamamıştır. Yılıkoğlu tam evden çıktığı sırada Çavuşzade'nin adamlarından biri kurşun atarak Yılıkoğlu'nu durdurmuş ve yakalamıştır. Yılıkoğlu'nu hemen oracıkta öldüren Çavuşzade başını kesmiştir. Yılıkoğlu'nun kesilmiş başı Çavuşzade Hasan Ağa'nın adamı Hüseyin Ağa tarafından daha önce gönderilen emirler gereği sadrazamın bulunduğu orduya gönderilmiştir⁷⁰. Böylece Yılıkoğlu öldürülerek çevresinde bulunan çoğu ayan ve adamlarda onunla beraber ya yok edilmiş ya da bir daha bir araya gelmeyecek şekilde dağıtılmıştır.

Yılıkoğu Süleyman Ağa gibi devletin başına bela olan bir ayanı öldürerek kesilmiş başını göndermesi ve gairesinin dağıtılmasını

---

⁶⁹ BOA, HAT, nr. 1225/47873-B.

⁷⁰ BOA, HAT, nr. 1225/47873-A; BOA, HAT, nr. 1225/47873-B.

sağlayan Çavuşzade Hasan Ağa'ya yaptıklarından dolayı bir adet samur kontoş kürk gönderilerek ödüllendirilmiştir⁷¹.

Yılıkoğlu'nun hayatına baktığımızda geçmişten gelen dağlı eşkıyasıyla ilişkilerinden dolayı Silistre ayanı olsa da ayanların birbiriyle olan nüfuz mücadelesi sırasında bu alışkanlıklarından vazgeçmemiştir. Yeri geldiğinden dağlı eşkıyasından vazgeçip onlara karşı devletin yanında mücadele etmiştir. Yeri geldiğinde de bireysel olarak eşkıyalık faaliyetlerine devam etmiştir. Devlet göreviyle eşkıyalık arasındaki çelişkili hareketlerinin sonucunda adına idam fermanı çıkarılıp başka bir devlete kaçarak sığınan bir hain olarak öldürülmesiyle son bulmuştur.

Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın Muhallefâtına Dair Bilgiler

Muhallefat kelimesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun resmi kayıtlarında ölen kişinin mirası anlamında kullanılmaktadır. Resmi görevlilerin ölünün geride bıraktığı malları ve eşyası hakkında kaydettikleri ve Genellikle kadılar ya da muhallefat memurunun tutmuş oldukları deftere de muhallefat Defteri denilmektedir. Bu işlemlerin kayıtlarının tutulduğu kaleme ise muhallefat Kalemî denilmiştir⁷².

Varis bırakmadan ölen veya mirasçıları tespit edilemeyen kişilerin terekesiyle ilgili işlere muhallefât halifeliği kalemî bakardı. başmuhâsebeye bağlı olan bu kalemde müsadere edilen malların kaydı tutulurdu. Bu işlemler muhallefât halifesi tarafından yerine getirilirdi. Malların aynen saklanması mümkün değilse nakde dönüştürülürdü. Bu şekilde muhallefât yahut tereke defterlerine kaydedilen paralara muhallefât akçesi ya da tereke bedeli adı verilmişti. Bu kalemin ismi Tanzimat'tan sonra beytülmal müdürlüğü olarak değiştirilmiştir⁷³.

Muhallefâtlara ait kayıtların önemli bir bölümü doğal yollardan gerçekleşen ölümler sonrasında yapılan klasik bir miras tespit süreci iken XVIII. yüzyılın sonu ile XIX. yüzyılın ilk yarısında merkez ile çatışarak firari duruma gelen ya da öldürülen kişilerin mallarına el konulmasıyla müsadere işlemi sonucunda ortaya muhallefât

⁷¹ BOA, C.DH., nr. 65/3237.

⁷² Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri*, C.2, MEB Yayınları, İstanbul, 1993, s. 564-565.

⁷³ Tahsin Özcan, "Muhallefat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.30, İstanbul 2005, s. 407.

defterlerinin sayısı hızla arttığı gözlenmiştir⁷⁴. Bu artışın bahsedilen zaman dilimlerinde olması tesadüfi değildi. Çünkü bu dönemde devlete karşı gelen ayanlar, paşalar vb. birçok devlet görevlisi bu dönemde görülmüştür.

Bu konu içinde bizi ilgilendiren kısmı XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde son demlerini yaşayan ayanlık mücadelelerin birçoğu en nihayetinde merkez hükümetle çatışması sonucunda öldürülmesi ya da firari olarak mallarının muhalledât halîfeliği tarafından müsadere edilmesiyle sonuçlanmıştır. Yılıkoğlu'da bu süreçte firari olmasından sonra öldürülmesiyle muhalledât halîfeliği'nin yapacağı müsadere işlemine tabiydi.

Yılıkoğlu'nun mallarıyla ilgili ilk olarak 26 Ekim 1812 tarihinde Rusya tarafına geçmesinden sonra bir ferman çıkartılarak mallarının zapt edilmesi emri verilmişti. Bu ferman üzerine Yılıkoğlu'nun Rahman Işıklar köyünde, Şumnu'ya 4 saat mesafede olan Markofça köyündeki eski haremî yanında olan ve Şahinler köyünde bulunan bütün mal, eşya ve hayvanlarının gizli kalmayacak şekilde devlet hazinesi için el konulması söylenmiştir. Mallarının tespiti için ise Silistre Valisi Vezir Hafız Ali Paşa'yı ve Silistre kadısını görevlendirilmesinin yanında muhalledâtın el konulup hazineye devri için mübaşir gönderilmiştir⁷⁵. Bununla beraber Yılıkoğlu'nun İstanbul'daki sarrafı Muradoğlu Mığırdıç elinde yüklü miktarda nakit para olduğu haberi alınmıştır. Sadrazam defterdara bir yazı gönderip Muradoğlu'nun tutuklanarak sorgulanmasını istemişti. Eğer paralar bulunursa zahire ihracında kullanılmasına kanaat getirmiştir⁷⁶.

Yılıkoğlu'nun Rusya tarafına firar etmesinin ardından Osmanlı yönetimi mallarının muhalledât sürecini başlatacaktı. Başlayan muhalledât sürecinin müsadere edilmesi yönünde öncelikli olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde defter tasnifinde bulunan Bâb-ı Defteri başmuhasebe Kalemî içindeki muhalledât halîfeliği Kalemî Defterlerine kaydedildiği düşünülerek bu katalog incelendi. Lakin bu defterler arasında ya da içeriğindeki araştırma sonucunda katalogda

⁷⁴ Cahit Telci, "Osmanlı Devleti'nde XVIII. Yüzyılda Muhallefat ve Müsadere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.22, S.2, Aralık 2007, s. 145-166.

⁷⁵ BOA, C.ZB, nr. 67/3327.

⁷⁶ BOA, HAT, nr. 650/31786.

Yılıkoğlu'nun öldüğü tarihe ait herhangi bir kayda rastlanmadı. Bu katalog haricinde gene bâb-ı defteri başmuhasebe Kalemî içindeki Kamil Kepeci Tasnifi kataloğunda da muhalefât ile ilgili defterler bulunmaktadır. Yılıkoğlu ile ilgili bu katalogun da incelenmesi sonucunda herhangi bir kayda rastlanmamıştır⁷⁷.

Yukarı bahsettiğimiz kayıtlarda Yılıkoğlu'nun muhalefâtı bulunamamış olsa da hatt-ı hümayunlarda mallarıyla ilgili bazı bilgilere ulaşıldı. Bu bilgilere Yılıkoğlu ölmeden Rusya'da olduğu esnada 24 Mayıs 1813 tarihli hatt-ı hümayunda bahsedilmektedir. Bu belgeye göre öncelikle Yılıkoğlu'nun 1809 yılından 1813 yılına kadar sorumluluğundan olan Ahyolu Memlehası ve cizyesi ile Bergos Mukataası'ndaki malları hesaplandıktan sonra canib-i miriye ve tersane-i amire hazinesine olan borcu ile o sene içinde senetlerinden kaynaklanan eksiliğin hesaplanan parayla kapatılması söylenmiştir. Bunun haricinde Yılıkoğlu'nu hesaplanan muhalefât miktarını da seferiyye akçesi olarak kullanılması yönünde rikab-ı hümayun defterdarı tarafından muhalefat kaydını tutanlara bir takrir ile bildirilmiştir. Lakin daha sonra öğrenildiği üzere Yılıkoğlu'nun kaydı tutulması gereken mallarının muhalefâtı tutulamamıştır. Çünkü Yılıkoğlu firar ettikten sonra kendisine ait olan çiftlikler ve içindeki bütün malları ya yakılmış ya da talan edilmiş olmasıyla Yılıkoğlu'na ait herhangi bir eşya elde edilememiştir. Bunu öğrenen sadrazam olayın beklenen dışında olduğunu padişaha bildirerek izah etmiştir⁷⁸.

Bu bilgiler ışığında Yılıkoğlu'nun malları müsadere edilemeyerek devlet hazinesine kazandırılmadığını anlaşılmaktadır.

Sonuç

Osmanlı Devleti XVII. yüzyılla birlikte ekonomik, siyasî ve idarî alanda önemli bir dönüşüm süreci yaşamaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde bu dönüşümün etkisi XVIII. yüzyılda da artarak devam etmiş, klasik devlet döneminin temel özelliklerinden olan merkezîyetçi niteliğini kaybetmeye başlamıştır. Merkezîyetçi niteliğinin çöküşünün en önemli sebebi para ekonomisinin hâkim olmaya başlamasıyla vergi

⁷⁷ Kataloglar hakkında bilgi için Bkz. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul 2010, s.146-149.

⁷⁸ BOA, HAT, nr. 631/31178.

gelirini toplamanın zorluğundan dolayı bölge ileri gelenlerine vergi gelirlerini satmasıdır. Bu süreçte ülkenin farklı bölgelerinde merkezî idareye meydan okuyan yerel güçlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Yerel güçler Yılıkoğlu örneğinde olduğu gibi idari ve ekonomik yapıdaki aksaklıkları suiistimal ederek taşrada kontrolü ele geçirmişlerdir. Yılıkoğlu Süleyman Ağa da buna benzer bir şekilde başlangıçta merkezi otoriteye karşı çıkan bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

1792-1813 yılları arasında eşkıyalıktan Silistre âyanlığına yükselen Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın yaşamı, dağlı eşkıyasıyla mücadeleye katkıları, diğer ayanlarla nüfuz yarış, Osmanlı-Rus Savaşı(1806-1812) sonrasında Rusya'ya kaçarak sığınması ve geri döndükten sonra ölümüne kadar ki süreç hakkında bilgiler verilmesiyle merkezi yönetimle taşra arasındaki ilişkiler ortaya konularak bu süreç içinde Osmanlı Devleti'ndeki son ayanlık mücadelelerinin taşra nasıl bir kargaşaya sebep olduğunu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Yılıkoğlu Süleyman Ağa'nın yaşamı ve ölümü hakkında bilgiler verirken çevresinde kurduğu ilişkiler ve bunun devleti nasıl etkilediği incelenerek dönemin genel yapısından bir örnek olarak sunulmuştur.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

Ali Emiri Selim III(AE.SSLM.III), Nr.1/1, 433/24683

Bâb-ı Asâfi Mektûbî Kalemî Defteri(A.MKT.d), Nr.1043, 1045.

Cevdet Dâhiliye(C.DH), Nr.43/2108, 65/3237, 337/16838.

Cevdet Maliye(C.ML), Nr.676/27749.

Cevdet Zabtiye(C.ZB.), Nr.66/3299, 67/3327.

Hatt-ı Hümayun(HAT), Nr. 43/2108, 43/2171, 48/2317-C, 50/2355-F, 50/2375-C, 52/2412, 53/2493-A, 54/2509, 56/2580, 57/2597, 58/2620, 58/2620-B, 58/2620-H, 59/2639, 62/2743, 63/2761, 63/2763, 64/2786, 77/3179-B, 118/4773, 126/5186-A, 135/5556, 280/16624, 631/31178, 645/31595, 649/31761, 650/31786, 1164/46089, 1225/47873-A, 1225/47873-B, 1225/47874, 1225/47874-A, 1225/47874-B, 1225/47874-F, 1225/47874-E, 1352/52822, 1426/58421.

Topkapı Sarayı Müze Arşivi (TM.SA.e), Nr. .5772/1=749/15.

Kronikler

Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, C.4, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1994.

Câbî Ömer Efendi, *Câbî Tarihi(Tarih-i Sultan Selim-i Sâlis ve Mahmûd-i Sanî)*, C.I-II, (Hzl. Mehmet Ali Beyhan), Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003.

Mütercim Ahmed Âsım Efendi, *Âsım Efendi Tarihi(Osmanlı Tarihi 1218-1224/1804-1809)*, C.2, (Hzl.Ziya Yılmaz), Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2015.

Şanî-zâde Mehmed Atâullah Efendi, *Şanî-zâde Tarihi(Osmanlı Tarihi 1223-1237/1808-1821)*, C.I-II, (Hzl. Ziya Yılmaz), Ankara 2008.

Kitap ve Makaleler

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, İstanbul 2010

Beydilli, Kemal “Tirsiniklioğlu İsmâil Ağa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.41, İstanbul, 2012,s.204-205.

Doğru, Halime, *Bir Kadı Defteri Işığında Rumeli’de Yaşam*, Kitap Yayınevi, Eskişehir 2007.

Erdoğan, Meryem Kaçan - Meral Bayrak Ferlibaş - Kamil Çolak, *Tirsiniklizâde İsmail Ağa ve Dönemi(1796-1806)*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2009.

Hazerfen, Ahmet, *Rumeli ve Anadolu Ayan ve Eşkîyası 2 Osmanlı Arşiv Belgeleri*, Kaynak Yayınları, 1.Basım, İstanbul 2004.

Jorga, Nicola, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.5, Hzl. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005.

Karal, Enver Ziya, *III. Selim’in Hatt-ı Hümayunları*, TTK Yayınları, Ankara 1942.

Kayapınar, Ayşe - Emine Erdoğan Özünlü, *Mihaloğulları’na Ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri*, TTK Yayınları, Ankara 2015.

Mert, Özcan, “II. Mahmut Döneminde Taşradaki Merkezîyetçilik Politikası”, *Türkler*, C. 13, Ankara, 2002, s. 720-729.

Mutafçieva, V.P. “XVII. Yüzyılın Son On Yılında Ayanlık Müessesesi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 31, Mart 1978, s.163-182.

Özcan, Abdülkadir, “Haseki”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.16, İstanbul 1997, s.368-369.

Özcan, Tahsin, “Muhallefat”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.30, İstanbul 2005, s. 407.

Özkaya, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Ayanlık*, Ankara, 1994.

Özkaya, Yücel,, *Osmanlı imparatorluğunda Dağlı isyanları (1791-1808)*, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1983.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri*, C.2, MEB Yayınları, İstanbul, 1993.

Sereda, Aleksandır, *18. ve 19 yüzyıllarda Silistre Eyaleti: İdari-bölgesel Yapısı, Yerleşim Ve Nüfus Kuzeybatı Karadeniz Kıyısı*, Bulgar Bilimler Akademisi, Tarih Entitüsü, Sofya 2009.

Telci, Cahit, "Osmanlı Devleti'nde XVIII. Yüzyılda Muhallefat ve Müsadere Süreci", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.22, S.2, Aralık 2007, s. 145-166.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, C. 11, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1979.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinikli İsmail, Yılıkoğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa*, TTK Yayınları İstanbul 1942.